

Indholdsfortegnelse

<u>Baggrund</u>	1/27
<u>Statslig Natura 2000-plan</u>	3/27
<u>Mål for planperioden</u>	6/27
<u>Metoder og forvaltningstiltag</u>	8/27
<u>Naturtyper</u>	9/27
<u>Arter</u>	11/27
<u>Prioritering af den forventede forvaltningsindsats</u>	12/27
<u>Forventet effekt</u>	13/27
<u>Lysåbne naturtyper</u>	14/27
<u>Skovnaturtyper</u>	16/27
<u>Ny habitatnatur</u>	17/27
<u>Arter</u>	18/27
<u>Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag</u>	19/27
<u>Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere</u>	20/27
<u>Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur</u>	21/27
<u>Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner</u>	23/27
<u>Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.</u>	24/27

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her:

[Natura 2000-plan.](#)

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område 2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede

Handleplanen er udarbejdet af Frederikshavn Kommune og Naturstyrelsen.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - ◆ en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - ◆ en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - ◆ de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Denne handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009). For de statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Statslig Natura 2000-plan

Natura 2000-område nr. 2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede

Områdebeskrivelse

Området består mest af vidtstrakte og sammenhængende klitområder gående på tværs af Skagens Odde. I den sydlige del af området ses Nordeuropas største vandremile, nemlig Råbjerg Mile. Herudover må fremhæves den særprægede afblæsningsflade, hvorover Råbjerg Mile har passeret. Desuden skal fremhæves de mange fugtige klitlavninger, de næringsfattige søer og i øvrigt de mange forskellige klittyper. Området rummer også et værdifuldt fugleliv og en del sjældne planter.

Vigtigste naturværdier

Området er udpeget for at beskytte en række arter og naturtyper. I området findes der flere naturtyper, som i kraft af deres store arealmæssige udstrækning eller deres høje naturkvalitet er af international betydning. De er på internationalt plan værdifulde, da der er tale om så store sammenhængende klitområder i noget nær naturlig tilstand, dvs. med fri dynamik, naturlige vandstandsforhold og et veludviklet og varieret plante- og dyreliv. Således forekommer en stor del af regionens grå klitter, klitheder, klitlavninger og aktive vandremiler i området. Af andre vigtige naturtyper i området bør især nævnes slugter med rigkærsvegetation, den stenede afblæsningsflade Råbjerg Stene med sjældne laver, grønsværsklitterne og de næringsfattige søer, hvoraf flere er lobeliesøer, opkaldt efter den sjældne plante tvepibet lobelie. Området rummer nogle af de største danske bestande af græsserne fin bunke og klitkambunke. Desuden findes følgende rødlistede planter i området: fåtallige kamillebladet månerude, samt otteradet ulvefod, pilledrager, vendsyssel-gøgeurt, fin bunke og nordisk øjentrøst, hvoraf de 4 sidstnævnte også er ansvarsarter. Habitatområdet er betydningsfuldt for markpiber, og er en af de få tilbageværende danske lokaliteter med ynglende tinksmed. Desuden yngler her trane og rødrygget tornskade. Hedepletvinge er genfundet med en lille bestand. Bilag II-arten bred vandkalv, er tidligere kendt fra området. Bilag-IV-arterne strandtudse, løgfrø og markfirben er også vigtige.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret. Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering). Flere steder er der problemer med tilgroning med vedplanter, høje urter og græsser, især bølget bunke pga. den høje belastning med luftbåren kvælstof og manglende pleje, ligesom invasive arter og problemarter er en trussel for naturværdierne flere steder i området. Specielt områdets næringsfattige søer er truet af næringsstofbelastning. De våde naturtyper er flere steder truet af udtørring som følge af grøftning og vandindvinding.

Målsætning

Det overordnede mål for Natura 2000-området er at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer en genskabelse af

et lysåbent, lavtvoksende og sammenhængende klitlandskab. Områdets truede naturtyper og arter prioriteres højt. Det gælder hvide klitter og miler, grå klitter, klitheder, klitlavninger, rigkær og næringsfattige søer, samt levesteder for hedepletvinge, trane, plettet rørvagtel, hjejle, mosehornugle, markpiber og rødrygget tornskade.

Der er foretaget en prioritering af lysåbne klitnaturtyper på bekostning af yngre skovklitter. Ligeledes prioriteres lysåbne klitlavninger, med lavtvoksende vegetation generelt over klitlavninger tilgroet med højt voksende vegetation. Dette medfører samtidig, at tinksmed og trane generelt prioriteres over rørskovens fugle.

Prioritering af åben klithede uden bjerg-fyr er til ugunst for hedelærke og natravn.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger	X			
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)		X		
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		

Indsatsen i denne plan vil have to hovedpunkter: sikring og forbedring af nuværende lysåbne naturforekomster ved fortsat rydning, samt sikring af passende ekstensiv drift.

Sikring af lysåbne forhold i klitnaturtyper sker ved rydning af opvækst, en passende vedvarende drift og pleje samt en indsats over for invasive plantearter på naturtyperne. For de vandafhængige naturtyper vil det desuden være afgørende at sikre god hydrologi. Skovnaturtyper sikres ved indgåelse af aftaler. Levesteder for de truede arter hedepletvinge, plettet rørvagtel, hjejle og markpiber sikres og om muligt udvides.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 22 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag af Natura 2000-planens indsatsprogram:

Naturtyper

- De lysåbne terrestiske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med våd klithede, klitlavninger og sønaturtyperne.
- Der sikres mod, at der sker utilsigtet slitage forårsaget af færdsel i de mest sårbare klitnaturtyper.
- Skovnaturtyperne sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan skovnaturtyper udlægges til urørt skov, hvor der i en længere periode har været minimal eller ingen hugst.
- Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- Invasive arter som rynket rose og glansbladet hæg bekæmpes og deres spredning forebygges efter bedst kendte viden.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for dagsommerfuglen hedepletvinge og for ynglefuglene rørdrum, hedeøg, trane, plettet rørvagt, hjejle, tinksm, natravn, hedeøg, markpibe og rødrygget tornskade.
- Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, hedeøg, trane, plettet rørvagt, hjejle, tinksm og markpiber.

Der sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi på levesteder for rørdrum, plettet rørvagt, trane og tinksm.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: For søer og vandløb reduceres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen. Vandløb indenfor området sikres gode fysiske forhold og kontinuitet via vandplanen.

Metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og for skovbevoksede arealer til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#).

I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem "Igangværende indsats" og "Behov for ny indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

For Lysåbne naturtyper dækker "Igangværende indsats" over indsatser, som forløber i hele første planperiode, dvs. til og med 2015. Aftaler, der udløber i løbet af 2012 - 2015 indgår i kolonnen "Behov for ny indsats".

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	Ca. 20 ha	Ca. 140 ha	Ca. 160 ha
Forbedring af hydrologi	0	Ca. 40 ha	Ca. 40 ha
Græsning eller høslæt	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha
Afskrælning eller afbrænding	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha
..			
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 1 ha	Ca. 2 ha	Ca. 3 ha
Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	0 ha	0 ha
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Ca. 3 ha	Ca. 3 ha
Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	0 ha	0 ha

Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af naturtyper	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha	Ca. 0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Forbedring af hydrologi sker hovedsagelig ved lukning af Bunken vandværk, samt spredning af de resterende boringer således, at indvindingsmængden fordeles over et større areal.

Særligt for skovnaturtyper

Igangværende indsatser:

Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose. Sådanne arealer er ikke medtaget under Igangværende indsatser i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

Behov for særlig indsats:

Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under Skovnaturtypebevarende drift og pleje og Urørt skov .

Arealerne for urørt skov og forbedring af hydrologi er bruttoarealer, hvor mulighederne for henholdsvis udlæg til urørt skov og forbedring af de hydrologiske forhold undersøges nærmere. Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel dødt ved, mens bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose, der har fungerende grøfter.

Arter

Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området indeholder en del fuglearter som på sigt ønskes sikret med et minimum antal ynglende par, jf. afsnittet *Forventet effekt* side 12.

Gunstig bevaringsstatus for arterne forventes sikret ved indsatsen for naturtyperne, hvor der samtidig tages hensyn til fuglenes forskellige krav ved at:

- Efterlade spredte skovfyr på ryddede hedearealer til gavn for natravn, rødrykket tornskade og hedelærke
- Efterlade skærmende beplantning langs Nordsøstien hvor tranen yngler for at mindske forstyrrelser.
- Fjerne pilekrat til bevarelse af lysåben rørsump til gavn for Rørdrum.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

- Indsatserne bygger på frivillighed, derfor prioriteres samarbejde med lodsejere, som er særligt interesserede i at gennemføre en indsats
- Tidlig opsøgende/faciliterende indsats overfor lodsejere med særligt store arealer
- Tidlig opsøgende/ faciliterende indsats overfor lodsejere med særligt sårbare naturtyper og arter
- Indsats for bekæmpelse af invasive arter
- Indsats for naturtyperne våd klithede, klitlavning og sønaturtyper som søges sikret, udvidet og sammenkædet.
- Indsats for levesteder (naturtyper) for følgende særligt sårbare arter: dagsommerfuglen hedepletvinge og fuglearterne rørdrum, hedehøg, trane, plettet rørvagtel, hjejle, tingsmed, natravn, hedelærke, markpibe og rødrygget tornskade.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter.

Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper

Forbedring af hydrologi:

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. rigkær. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. For rigkær vil der kunne være tale om arter af gøgeurt, mygblomst, vibefedt m.m. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Samtidig sikres en mindre næringsfrigørelse.

Rydning af uønsket opvækst:

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være bævreasp på overdrev og hede eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som nåletræer og glansbladet hæg. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Græsning eller høslæt:

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om hængesæk og højmose.

Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. bjørneklo og glansbladet hæg samt problemarter som f.eks. gyvel og bjerg-rørhvene.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskudsfodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Afskrælning og afbrænding:

Disse tiltag er særlig relevante på heder og klitheder. På disse naturtyper vil der ofte ske en ophobning af uomsat førne. Denne proces accelereres af de høje koncentrationer af luftbåren kvælstof kombineret med, at udnyttelsen af disse naturtyper i form af afgræsning, tørveskrælning og afbrænding i stort omfang er ophørt i løbet af det sidste århundrede. Resultatet af dette er en mere forarmet flora og fauna, hvor arealerne med tiden vil springe i skov.

Ved afbrænding fjernes en stor del af den overjordiske biomasse inklusive førnelaget. Dette resulterer typisk i en pletvis blotlæggelse af den underliggende mineraljord. Herved skabes der spiringsmuligheder for mange konkurrencesvage arter af planter, herunder mosser og laver, hvis forekomst er betinget af tilstedeværelsen af blotlagt mineraljord. Afskrælning af det øverste tørvelag har en lignende effekt.

Skovnaturtyper

Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold.

Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne.

Ny habitatnatur

Ny habitatnatur:

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Arter

Arter:

Hovedparten af indsatsen for arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem indsatsen for naturtyperne.

Den samlede forventede effekt for arterne er, at der skabes tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringssteder, så der på lang sigt er grundlag for følgende gunstig bestand af:

Art	Min. antal ynglepar
Rørdrum	1
Hedehøg	2
Trane	3
Hjejle	2
Tingsmed	2
Natravn	10
Hedelærke	5
Markpiber	7
Rødrygget tornskade	50

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. H2:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed		I alt*
		Frederikshavn Kommune	Naturstyrelsen	
2110	Forklit			<i>ej kortlagt</i>
2120	Hvid klit			<i>ej kortlagt</i>
2130	Grå/grøn klit	1136 ha		1136
2160	Havntornklit			<i>ej kortlagt</i>
2170	Grårisklit			<i>ej kortlagt</i>
2180	Skovklit	2	1	3
2190	Klitlavning	512 ha		512
3110	Lobeliesø			<i>ej kortlagt</i>
3130	Søbred med småurter			<i>ej kortlagt</i>
3140	Kransnålalge-sø			<i>ej kortlagt</i>
3150	Næringsrig sø			<i>ej kortlagt</i>
3160	Brunvandet sø			<i>ej kortlagt</i>
9190	Stilkege-krat		1	1
91D0	Skovbevokset tørvemose	1	1	2
1065	Hedepletvinge			
I alt*		1651		1654

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. F5

Ynglefugl	Rørdrum
Ynglefugl	Hedehøg
Ynglefugl	Trane
Ynglefugl	Plettet rørvagtel
Ynglefugl	Hjejle
Ynglefugl	Tinksmed
Ynglefugl	Natravn
Ynglefugl	Hedelærke
Ynglefugl	Markpiber
Ynglefugl	Rødtykket Tornskade

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinje:

Indsats for naturtyperne våd klithede, klitlavning og sønaturtyper som søges sikret, udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.

Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejdet drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed	
	Total	
	Frederikshavn Kommune	Naturstyrelsen
<i>Udvidelse af naturtyper:</i>	Hvis muligt	Hvis muligt

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

Copyright: KMS, COVI, Frederikshavn Kommune

- Kommunegrænse
- Natura 2000 område
- Potentielle områder for udvidelse af lysåben natur
- Indsats for skovnaturtyper
- Indsats for lysåben natur

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé kommer først i den endelige handleplan.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i Habitatbeskrivelser, årgang 2010 . Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med <i>Empetrum nigrum</i>) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyng) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med <i>Rhynchosporion</i>) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230

	<p>(Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantесamfund).</p>
Sø- og vandløbsnaturtyper	<p>I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260 (Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).</p>
Skovnaturtyper	<p>I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190 (Stilkege-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).</p>
Kortlægning	<p>Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne.</p> <p>De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.</p>
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i</p>

	<p>fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges • den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. • bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv • artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket • der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram.</p> <p>Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.</p>
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	<p>Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.</p> <p>I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.</p>
Invasive arter	<p>Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt.</p>

	<p>Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.</p>
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt